

บทความวิจัย

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็น ระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 : แนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

Instructional Process by Using Historical Method and The Systematic
Approach of 1st-/2nd-/ and 3rd- Order Documents : Guides to Develop
Students' Historical Thinking Skills.

ชัยรัตน์ โตศิลา*

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างกระบวนการเรียนการสอน แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวนห้องเรียน 2 ห้อง จำนวนนักเรียน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน ระยะเวลาในการทดลอง 15 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ใช้ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ขั้นตอนวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ขั้นตอนเปรียบเทียบข้อมูล 4) ขั้นตอนปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ขั้นตอนนำเสนอข้อค้นพบ

2. คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งพิจารณาจากผลของการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

2.1 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*นิสิตระดับคุรุศึกษบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนสามารถกำหนดคำถามสำคัญ ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบ ตีความหลักฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของเส้นเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Abstract

This research aims to develop an instructional process by using historical method to enhance historical thinking skills of eighth grade students, and study the quality of the developed instructional process on historical thinking skills. The researcher has developed the instructional process by analyzing and synthesizing basic information concerning the curriculum, historical instruction, including related approaches and theories. Then the instructional process by using historical method were developed. The developed process was experiment with eighth grade students in the Demonstration School of Silpakorn University. The samples are 80 students taken to that divided into two groups of 40 students in the experimental group and 40 students in the control group. The duration of the experiment was 15 weeks long. The research instruments are the tests of historical thinking skills. Data are analyzed by using arithmetic mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The findings are as follows:

1. The developed instructional process consist of 5 steps, namely: the discussion on the issue of the study, the analysis of the essential primary evidence, the comparison of data, interaction with the historical evidence, and the report the findings.

2. The quality of the developed instructional process on the results of implementing the developed instructional process are:

2.1 the historical thinking skills of students after learning from the developed instructional process were significantly higher than those of before at .05 level of significance.

2.2 the historical thinking skills of students in the experimental group after learning from the developed instructional process were significantly higher than those of students in the control group at .05 level of significance.

2.3 the historical thinking skills of students in the experimental group were improved. Students are able to raise main questions, form hypotheses, analyze, compare as well as interpret of the evidences and bring all up to present thrie study in time line pattern with effectively.

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนการสอน วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) เป็นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่เต็มไปด้วยการคิดโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณจากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (VanSledright, 2010: 118) ซึ่งประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ (Chronological Thinking) 2) ความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension) 3) การวิเคราะห์และตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis and Interpretation) 4) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research Capabilities) และ 5) การวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการวินิจฉัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Issues-Analysis and Decision-Making) (National Center for History in the Schools, 1996) อันเป็นทักษะขั้นสูงที่ใช้ในการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน โดยที่ต้องใช้คำถามในระดับสูงเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ การสืบค้นเอกสารแล้วนำมาพิจารณาตรวจสอบ การวิเคราะห์หลักฐานต่าง ๆ ผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาสร้างสรรค์และเปรียบเทียบเอกสารต่าง ๆ ในมิติของเวลา (Weinberg, 2001)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีการจัดระบบความคิดทางประวัติศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการสืบสอบอย่างมีวิจารณญาณ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนซึ่งได้ผ่านการใช้การคิดทางประวัติศาสตร์มาแล้ว เกิดความสนใจสังคม ความมีอคติต่อบุคคลอื่นจะลดลง เนื่องจากทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์จะมีส่วน

ส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่ตัดสินอดีตจากกรอบความคิดของบรรทัดฐานและค่านิยมในปัจจุบันแต่จะต้องเข้าไปทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์จากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นโดยการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากค่านิยมที่มีความหลากหลาย อันจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ต่อไป (National Center for History in the Schools 1996, ; Weinberg, 2001 and VanSledright, 2010: 117-118)

ในขณะที่การสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันประสบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ การประยุกต์ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยมาก (Burenheide, 2007: 55) ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อยู่ที่ผู้สอนมุ่งเน้นในการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่หรือใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การวัดผลจึงเน้นความสามารถในการท่องจำ กระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้ได้ความรู้ในระดับการรับเพียงอย่างเดียว แทนที่จะได้ความรู้ในระดับสร้างสรรค์ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-36 และ Keith and Linda, 2010: 37)

นอกจากนี้ผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะนำกระบวนการในการใช้หลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์และวิธีการในการวิเคราะห์อคติของผู้สร้างหลักฐานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Keith and Linda, 2010: 36) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการถ่ายทอดเฉพาะความรู้ที่มีอยู่โดยการบรรยายแบบนั้นไม่สามารถเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยทักษะขั้นสูงต่างๆ ได้ (VanSledright, 2010: 117-118) กล่าวคือทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เนื่องจากการเรียนการสอนมุ่งเน้นไปที่การท่องจำมากกว่าการเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแหล่งข้อมูลในการแสวงหาความรู้ และขาดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เพราะการศึกษาที่เน้นการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว

จะเป็นตัวขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543)

ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรที่จะมีการจัดบรรยากาศที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษา, 2542) การจัดบรรยากาศดังกล่าวจะมีส่วนที่ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสในการอธิบายและโต้แย้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผลโดยการเขียนการอธิบาย การวิจารณ์เอกสารจากประเด็นต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถที่จะเริ่มได้จากวิธีการที่หลากหลาย (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543: 35-37) อย่างไรก็ตามพลังในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรจะอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเพื่อให้นักเรียนเกิดศักยภาพในการวิเคราะห์วิจารณ์ นอกจากนี้ Fenton (1966: 150) ได้กล่าวว่าหัวใจของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรสอนให้นักเรียนตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ซึ่งเหมาะสมกว่าการสอนให้นักเรียนรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2

2) เพื่อศึกษาคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดย

2.1) เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียน

การสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ก่อนและหลังการทดลอง

2.2) เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กับกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนแบบปกติ

2.3) เพื่อศึกษาพัฒนาการของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติด้านนี้มีมาเป็นมาที่ยาวนานเป็นเวลากว่า 2,000 ปี ตั้งแต่ที่ทูซิดิดีส (Thucydides) ได้ใช้วิธีทดสอบในการแยกความจริงออกจากนิยาย ไปจนถึงสมัยของรังเง (Leopold Von Ranke, ค.ศ.1795-1886) ครูสอนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมชาวเยอรมันผู้ได้รับการยกย่องในฐานะผู้กำหนดวิธีการวัดคุณค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่รังเงได้ให้แก่วงการประวัติศาสตร์คือ ความพยายามที่จะถ่ายภาพในอดีตออกมาให้เราเห็นในปัจจุบัน โดยรักษาความแน่นอนไว้ให้มากที่สุด (กอตซ์ลัค, 2525: 33; แลมสุข นุ่มนนท์, 2527: 33-34 และ อานันท กาญจนพันธุ์, 2543)

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบ และที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานการตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมติฐาน และการตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล ประกอบด้วย

ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล

2) การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต ฯลฯ

3) การวิเคราะห์หลักฐาน การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ

4) การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามทำความเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเองเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

5) การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 160 และวินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543)

2. วิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 -2 และ 3 (The Systematic Approach of 1st -2nd - and 3rd - Order Documents)

Drake และ Brown (2003: 465-470) ได้กล่าวว่า วิธีการเชิงระบบนี้มีเป้าหมายในการเตรียมครูประวัติศาสตร์ในการสอนประวัติศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ทั้งในด้านเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และสมรรถภาพในการคิดทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียน โดยเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการเชิงระบบในการใช้หลักฐานชั้นต้นซึ่งมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ วิธีการดังกล่าวนี้จัดเป็นแนวทางเชิงระบบสำหรับครูเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับการ

พัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ สร้างให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างระมัดระวังในการใช้หลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีความคิดในการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตั้งหนึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานหนึ่งไปสู่หลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ได้

กระบวนการของวิธีการเชิงระบบในการศึกษาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์นั้น Drake และ Brown (2003: 467-468) ได้นำเสนอลำดับขั้นตอนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 1 (First-Order documents) ขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้พิจารณาถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวซึ่งต้องเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ขาดไม่ได้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ในประเด็นนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้สอนจะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน และผู้สอนจะเป็นผู้นำในการอภิปรายหลักฐานดังกล่าว

2) การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 2 (Second-Order documents) เป็นการนำหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนหรือท้าทายหลักฐานในลำดับที่ 1 โดยผู้สอนควรใช้หลักฐานประมาณ 3-5 ชิ้น มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายอันจะนำไปสู่ความหลากหลายในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตที่พวกเขาได้พิจารณาจากวิธีการในลำดับที่ 2 ที่เป็นการสนับสนุนหรือขัดแย้งข้อค้นพบจากลำดับที่ 1

3) การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลำดับที่ 3 (Third-Order documents) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเป็นผู้จัดหาหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้อธิบายถึงแหล่งข้อมูลของ

หลักฐานขั้นต้นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อ/ประเด็นหรือแนวคิดในการอภิปรายในชั้นเรียนที่นักเรียนจะต้องไปค้นคว้าและจัดหา เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นลำดับที่ 3 จะเป็นการใช้หลักฐานขั้นต้นที่นักเรียนเป็นผู้จัดเตรียมมาเป็นสำคัญ ทั้งนี้การค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานของนักเรียนในลำดับที่ 3 จะมีความสัมพันธ์กับหลักฐานที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ในลำดับที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

2. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (Drake and Brown, 2003)

3. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

4. การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและการแก้ไขปรับปรุง

4.1 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

4.2 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนโดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปดำเนินการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลของการสอนในแต่ละครั้งมาสะท้อนผลและนำไปปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ระยะที่ 2 การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลักสูตรสถานศึกษา หนังสือเรียน และแนวทางในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้วเลือกเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 เรื่อง คือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา จากนั้นเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 2 ชุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 1 กำหนดขั้นตอนหลักในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 2 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ซึ่งในแต่ละแผนประกอบด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้

2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์โดยวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบวัด และนำแบบวัดไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเที่ยงของแบบวัด

3. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยการนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมาของนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 3 แล้วใช้วิธีการจับคู่ (Matched pair) นักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ใกล้เคียงกัน จากนั้นแยกนักเรียนแต่ละคู่โดยการจับสลาก เพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ห้องเรียน แล้วทดสอบค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนเรียนของทั้งสองห้องพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากนั้นสุ่มแบบไม่เจาะจงด้วยวิธีจับสลากเพื่อจัดห้องเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. ดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest-Posttest control Group Design) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ 1) การดำเนินการก่อนการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ 2) การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ใช้เวลาสอนห้องละ 30 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 15 สัปดาห์ 3) การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ด้วยแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

5. วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ for WINDOW ดังนี้

5.1.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนกลุ่ม

ทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

5.1.2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการใช้สถิติ t-test for independent

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์จากแบบบันทึกสำหรับครู แบบบันทึกการตรวจใบงาน/ใบกิจกรรม และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่มทดลอง แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและจัดหมวดหมู่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอ 2 ประเด็น คือ ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

1. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเรียนการสอนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักการของกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยการสืบค้นวิเคราะห์ตีความ และสังเคราะห์ ข้อมูล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์

2. การให้ผู้เรียนได้เน้นลงมือปฏิบัติ ทดลองค้นหา ตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง ประกอบการแสดงเหตุผลในการหาคำตอบ จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างข้อสรุปที่ถูกต้อง สมเหตุสมผล และเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

3. การให้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากหลาย ๆ แหล่งที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษามาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดต่าง ๆ ในการเรียนประวัติศาสตร์

4. การให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ จากหลาย ๆ หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมุมมองและแนวคิดทางประวัติศาสตร์ที่กว้างขวางมากขึ้น

5. การจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของครูเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาและอภิปรายประเด็นทางประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนการสอนและทักษะในการค้นคว้าหาหลักฐานของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ขั้นตอนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา

เป็นขั้นการอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะนำไปสู่การกำหนดคำถามสำคัญ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและการศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อนำไปสู่การศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบต่อไป ประกอบด้วยกิจกรรม

การเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 1 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายในบริบทต่าง ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเปรียบเทียบข้อมูล

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่ศึกษาจำนวน 2 - 3 ชิ้น เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นและหรือชั้นรองทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนที่ 2 โดยนำมาวิเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากข้อค้นพบในขั้นตอนที่ 2 และ 3

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอข้อค้นพบ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานอย่างมีเหตุผล มีความต่อเนื่องและมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง โดยนำเสนอทั้งข้อมูลที่เป็นแนวคิดสนับสนุนและแนวคิดที่ขัดแย้งกับแนวคิดหลัก

2. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2) นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นในการอภิปรายผล 2 ประเด็น คือ กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1.1 กระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลัก การรองรับและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

กระบวนการเรียนการสอนนี้พัฒนามาจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในสาระประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ตีความและเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยนำวิธีการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 อันเป็นวิธีการสำคัญในการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นี้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการศึกษาและสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 – 2 และ 3 จากนั้นนำสาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอน แล้วเชื่อมโยงหลักการนั้นมาสู่ขั้นตอนการเรียนการสอน เมื่อได้ขั้นตอนการเรียนการสอนแล้ว มีการนำกระบวนการเรียนการสอนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นนำกระบวนการเรียนการสอนไปทดลองสอน เพื่อนำผลการสอนมาสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วจึงนำไปสอนกับกลุ่มตัวอย่าง กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

1.2 จุดเด่นของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากขั้นตอนการเรียนการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ทั่วไป กล่าวคือ กระบวนการเรียนการสอนนี้ได้พัฒนามาจากการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับวิธีการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบโดยเรียงลำดับการพิจารณาเป็น 1 - 2 และ 3 (Drake and Brown, 2003) มีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นอธิบายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา เป็นขั้นของการช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดประเด็นที่จะต้องศึกษา โดยการยกสถานการณ์และใช้คำถามของครูเพื่อให้นักเรียนใช้ความคิด และอธิบายร่วมกัน จนนำไปสู่การกำหนดสมมติฐาน ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์หลักฐานหลัก เป็นขั้นตอนที่ครูจัดเตรียมหลักฐานขั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับผู้แต่ง ช่วงเวลาที่แต่ง สาระสำคัญของหลักฐาน ตลอดจนอคติที่แฝงอยู่ในหลักฐานดังกล่าว ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบายเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาทั้งที่มีเนื้อหาสนับสนุน และขัดแย้งกับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งจะนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง และเชื่อมโยงสาระสำคัญของหลักฐานในขั้นตอนนี้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสืบค้น ตีความและเชื่อมโยงข้อค้นพบ เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นักเรียนสืบค้น

หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตีความ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงข้อค้นพบที่ได้กับหลักฐานในขั้นตอนที่ 2 และ 3 สุดท้ายขั้นที่ 5 ชี้นำเสนอข้อค้นพบ เป็นขั้นที่มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบและนำเสนอข้อค้นพบ

2. การอภิปรายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมในการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยจะเห็นได้จากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือ 1) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากปัจจัยดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 กระบวนการเรียนการสอนประกอบไปด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ อันมีองค์ประกอบย่อยที่เหมาะสมต่อนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 1) กำหนดคำถามสำคัญและตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 2) ระบุแหล่งที่มาและบริบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3) เปรียบเทียบบุคคลสมัยที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 4) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากข้อมูลในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 5) แสดงเหตุผลในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ 6) ตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ 7) สร้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยนั้นอย่างต่อเนื่องตาม

ลำดับเวลา และให้เหตุผลประกอบการสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอ และ 8) แปลงข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบของเส้นเวลาตามลำดับของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

กล่าวโดยสรุปกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชี้นำอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นศึกษา 2) ชี้นำวิเคราะห์หลักฐานหลัก 3) ชี้นำเปรียบเทียบข้อมูล 4) ชี้นำปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และ 5) ชี้นำเสนอข้อค้นพบ โดยที่ในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งจะมีลักษณะที่คล้ายกับวงจรปฏิบัติ เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนหลาย ๆ วงจร ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหนึ่งอาจช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์มากขึ้น

ประการที่ 2 ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ/กระบวนการที่จำเป็นต่อการศึกษาศาสตร์ ได้แก่ การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐาน การวิเคราะห์ การตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นผลที่ทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1.1 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปใช้ โดยส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสาระสำคัญหลักการ และขั้นตอนการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนนี้

1.1.2 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดเตรียมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้มีอย่างหลากหลายและเพียงพอต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครูศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์

1.2.1 ครูที่จะนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนการสอนมากขึ้นเนื่องจากครูต้องคัดเลือกเนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์วิเคราะห์เนื้อหาสาระ และจัดลำดับเนื้อหาสาระเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งต้องมีการสำรวจและศึกษาแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้งหลักฐานชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิให้มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นที่นักเรียนต้องศึกษา ซึ่งครูจะต้องทุ่มเทเวลาในขั้นตอนนี้เพื่อนำไปสู่การคัดเลือกหลักฐานที่มีความสำคัญและเสนอแนะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้นักเรียนนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2.2 ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้ ครูต้องกระตุ้นนักเรียนโดยการตั้งคำถามต่อนักเรียนเป็นรายบุคคล การยกตัวอย่างประกอบที่สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหา การระดมความคิดเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ตีความเปรียบเทียบ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ความคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะย่อยๆ ในทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ต่อไป

1.2.3 ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อ

ตนเองและสังคมต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ การสังเกต การฝึกตั้งคำถาม การค้นคว้า การสืบสอบ การวิเคราะห์ การอภิปราย การตีความ การลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา การสังเคราะห์ เป็นต้น

1.2.4 ศึกษานิเทศก์ควรนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในการฝึกอบรมครูสอนประวัติศาสตร์ สนับสนุนให้ครูส่งคมศึกษานำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนต่อไป

1.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์ควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ครูสังคมศึกษามีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบของทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นได้แก่ทักษะความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ และทักษะการวิเคราะห์ประเด็นและการวินิจฉัยทางประวัติศาสตร์ต่อไป

2.2 ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความสามารถ หรือทักษะด้านอื่นๆ ของนักเรียน โดยนำกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- กอตซ์ลัค, หลุยส์. (2525). **การเข้าใจประวัติศาสตร์ : มุลบทว่าด้วยระเบียบวิธีประวัติศาสตร์**. แปลจาก Understanding History : A Primer of Historical Method โดย อิตีมา พัททษ์ไพบรวัน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2527). ประวัติศาสตร์ในชาลววิทย เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ), **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 25-43. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- วิชาการ, กรม. (2543). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **ครูกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย. ใน ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2547). **วิธีการตรวจสอบหลักฐานการค้นคว้าข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์**. วิชาการ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2543). **ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิถีคิด : รวมบทความทางประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- Burenheide, B. (2007). I Can Do This: Revelations on Teaching With Historical Thinking. *The History Teacher*. 41(1): 55-61.
- Drake, F and Brown, S. (2003). A Systematic Approach To Improve Students' Historical Thinking. *The History Teacher*. 36 (4): 465-489.
- Fenton, E. (1966). **Teaching the New Social Studies in Secondary Schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Keith, C and Linda, L. (2010). Why Don't More History Teacher Engage Students in Interpretation. *Social Studies Today Research and Practice*. 22(2): 35-42.
- National Center for History in the Schools. (1996). **Standards in Historical Thinking**. Los Angeles: National Center for History in the Schools.
- Van Sledright, A. (2002). **In Search of American's Past: Learning to Read History in Elementary School**. New York: Teaching College Press.
- VanSledright, A. (2010). What Does It Mean to Think Historically and How Do You Teach It?. *Social Studies Today Research and Practice*. 22(2): 113-120.
- Weinberg, S. (2001). **Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting The Future of Teaching The Past**. Philadelphia, PA: Temple University Press.